

Μητροπολίτης Ιλαρίωνας: Υποστηρίζουμε και θα υποστηρίξουμε την κανονική Εκκλησία στη γη του Μαυροβουνίου

Ο Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας συμμετείχε σε απευθείας σύνδεση με την εκπομπή «Е-ЛИТИЈА» («Διαδικτυακή Λιτή») του Μαυροβουνίου το απόγευμα της 2ας Αυγούστου 2020.

– Σεβασμιώτατε, επιτρέψτε κατ’ αρχάς εκ μέρους του Μητροπολίτη Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Αμφιλοχίου και άλλων Ιεραρχών της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας των οποίων η δικαιοδοσία επεκτείνεται στο Μαυροβούνιο, να Σας εκφράσω ευγνωμοσύνη, διότι παρά τις υψηλές υποχρεώσεις, που έχετε ως Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, βρήκατε το χρόνο αυτή την εόρτια ημέρα, την ημέρα μνήμης του Προφήτη Ηλία, να συναντηθείτε μαζί μας στο πρόγραμμα «Διαδικτυακή Λιτή».

Μετά την ψήφιση του νόμου περί ελευθερίας του θρησκευέσθαι και του νομικού καθεστώτος των θρησκευτικών κοινοτήτων στη χώρα μας, σύμφωνα με τον οποίο η Πολιτεία μπορεί να κατάσχει την περιουσία των ενοριών της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας στο Μαυροβούνιο, οι κάτοικοι της χώρας εξήλθαν στους δρόμους, προκειμένου να εκφράσουν τη διαμαρτυρία τους κατά της αδικίας σε βάρος της Εκκλησίας μας. Τόσο η Εκκλησία, όσο και ο λαός μας τάχθηκαν κατά του αντιεκκλησιαστικού νόμου ειρηνικά, με αξιοπρέπεια και με προσευχή πορευόμενοι σε λιτανείες. Κατά τη διάρκεια αρκετών μηνών, κάθε Πέμπτη και Κυριακή, ο λαός μας μέσω της αδελφικής αγάπης και της προσευχής καλούσε τις Αρχές μας να ακυρώσουν αυτόν τον αντιφατικό νόμο ή να τροποποιήσουν τα πλέον επίμαχα σημεία του.

Εξαιτίας των μέτρων λόγω της επιδημίας του COVID 19, οι λιτανευτικές πομπές αναστάλθηκαν προσωρινά και μεταφέρθηκαν στο διαδικτυακό χώρο.

Γνωρίζουμε ότι είσθε αρτίως ενημερωμένος για τη διαδικασία, η οποία λαμβάνει χώρα στο Μαυροβούνιο επί πολλά χρόνια και ενισχύθηκε το περασμένο έτος εξαιτίας της ψηφίσεως στο τέλος του 2019 του μονομερούς νόμου, ο οποίος περιορίζει τα δικαιώματα της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας. Καλύτερα από όλα μαρτυρούν πόσο ενημερωμένος είσθε σχετικά με τα προαναφερθέντα προβλήματα οι δημόσιες παρεμβάσεις Σας, καθώς και οι δηλώσεις των ανωτάτων οργάνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας, της Ιεράς Συνόδου και του Αγιωτάτου Πατριάρχη Κυρίλλου.

Κατά πόσο είναι γνωστό αυτό το θέμα στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας και στη Ρωσία γενικότερα; Πώς αποτιμάτε την εξέλιξη των γεγονότων, συμπεριλαμβανομένων και των τελευταίων, σχετικά με τις αποτυχημένες συνομιλίες μεταξύ ομάδων εμπειρογνομόνων της Εκκλησίας και της Κυβερνήσεως του Μαυροβουνίου;

– Θα ήθελα να χαιρετίσω όλους, όσοι μας παρακολουθούν τώρα και στο Μαυροβούνιο, και στη Σερβία, όλους τους ορθοδόξους χριστιανούς, οι οποίοι δεν αδιαφορούν για την τύχη της Ορθοδοξίας στο Μαυροβούνιο. Θα ήθελα να διαβιβάσω εγκάρδιο χαιρετισμό στον Σεβασμιώτατο

Μητροπολίτη Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Αμφιλόχιο και σε όλους τους Αρχιερείς της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Σερβίας, οι οποίοι υπηρετούν τώρα στη γη του Μαυροβουνίου και εκ μέρους του Αγιοτάτου Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κυρίλλου, και εκ μέρους μου, και εκ μέρους όλης της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρωσίας και πρωτίστως να διαβεβαιώσω την Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας για την αμέριστη συμπαράστασή μας.

Θα ήθελα να εκφράσω το θαυμασμό μου για τον ομολογιακό αγώνα, τον οποίο διεξάγουν σήμερα οι πιστοί ορθόδοξοι του Μαυροβουνίου. Εντυπωσιάστηκα πολύ από τις μαγνητοσκοπημένες εικόνες, που προβλήθηκαν, μεταξύ άλλων και από τα κεντρικά κανάλια της ρωσικής τηλεόρασης, όπου δεκάδες και εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι βγήκαν στους δρόμους των πόλεων του Μαυροβουνίου για να καταθέσουν την αφοσίωσή τους στην Εκκλησία τους. Αυτές οι σκηνές προκάλεσαν μεγάλη εντύπωση στους πιστούς της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας.

Βεβαίως, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας με μεγάλη ανησυχία παρακολουθεί όσα συμβαίνουν τώρα στο Μαυροβούνιο. Και είναι θαυμάσιο ότι στις συνθήκες της πανδημίας του κορονοϊού οι ορθόδοξοι Μαυροβούνιοι, οι οποίοι δεν έχουν τώρα τη δυνατότητα να εξέρχονται στους δρόμους των πόλεων, μαρτυρούν στο διαδικτυακό χώρο την αφοσίωσή τους στην Ορθοδοξία.

Εκλαμβάνουμε την κατάσταση γύρω από την κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία στο Μαυροβούνιο ως άμεση επιβουλή των πολιτειακών Αρχών στην μακραιώνη κληρονομιά της Ορθοδοξίας στη χώρα αυτή. Είναι επιβουλή όχι στη Σερβική Εκκλησία, αλλά επέμβαση στην κανονική Ορθοδοξία.

Η ορθόδοξη πίστη έχει οικουμενικό χαρακτήρα και δεν χωρίζεται σε βυζαντινή ή ρωσική, σερβική ή μαυροβουνιώτικη. Μάλιστα σε κάθε χώρα και σε κάθε λαό αυτή η αυθεντική πίστη έχει εθνική και πρωτότυπη έκφραση. Αλλά η κανονική δομή της Εκκλησίας, η κανονική διάρθρωσή της ουδόλως συμπίπτει πάντοτε με τα σύνορα των κρατών. Και πολλές Ορθόδοξες Εκκλησίες είναι Εκκλησίες πολυεθνικές.

Επί παραδείγματι η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν είναι μόνον η Εκκλησία της Ρωσίας. Το κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας περιλαμβάνει επίσης την Ουκρανία, τη Λευκορωσία, τη Μολδαβία, τις Δημοκρατίες της Βαλτικής, καθώς και τα κράτη της Κεντρικής Ασίας. Η δικαιοδοσία της Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας επεκτείνεται στην Ιαπωνία, τη Μογγολία, την Κίνα. Σε καθεμία από αυτές τις χώρες η Ορθοδοξία έχει την πρωτότυπη έκφρασή της, ωστόσο παρά τις ιδιαιτερότητες της εθνικής νοοτροπίας τους οι ορθόδοξοι χριστιανοί αυτών των χωρών είναι μέλη της μιας Ρωσικής Ορθόδοξου Εκκλησίας.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας είναι επίσης μια Εκκλησία πολυεθνική με παρουσία όχι μόνον στη Σερβία, αλλά και σε άλλα κράτη. Και όταν οι πολιτικοί επιθυμούν να δημιουργήσουν μια αυτοτελή Εκκλησία του Μαυροβουνίου αποσπώντας την από τη Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία, δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε καθόλου, διότι τα ζητήματα διοικητικής διαρθρώσεως της Εκκλησίας πρέπει να τα επιλύουν όχι οι πολιτικοί, αλλά η ίδια η Εκκλησία. Οι πολιτικοί πρέπει να ασχολούνται με τα πολιτικά, διεθνή, κοινωνικά προβλήματα, την εσωτερική πολιτική, να φροντίζουν για την υλική ευημερία του πληθυσμού. Οι πολιτικοί δεν πρέπει να παρεμβαίνουν στις εσωτερικές υποθέσεις της Εκκλησίας και στη διάρθρωσή της.

– Το Δημοκρατικό Κόμμα Σοσιαλιστών, η κορυφαία πολιτική δύναμη στο Μαυροβούνιο, ενέταξε τη δημιουργία της δικής της «αυτοκέφαλής εκκλησίας» στο σχέδιο και στους σκοπούς του για το μέλλον. Σεβασμιώτατε, πώς αντιμετωπίζετε αυτό το φαινόμενο, λαμβάνοντας υπόψη ότι πρόκειται για ένα κοσμικό κόμμα με προσανατολισμό την κοινωνία των πολιτών;

- Ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός είπε: «Οικοδομήσω μου την εκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16.18). Και εδώ ξαφνικά οι πολιτικοί λένουν: Θα οικοδομήσω τη δική μου εκκλησία. Δεν είναι υπόθεση των πολιτικών ηγετών να ιδρύουν Εκκλησίες. Ας δημιουργούν πολιτικά κόμματα. Ενώ η διοίκηση της Εκκλησίας είναι προτεραιότητα των ανθρώπων της Εκκλησίας.

Είναι γνωστό, ότι ιστορικά άλλαζαν τα όρια των Εκκλησιών. Δεν είναι κάποιο αμετακίνητο γεγονός, είναι μια ζωντανή διαδικασία. Αλλά δεν αρμόζει σε πολιτικούς να δημιουργούν εντός Εκκλησίας κάποια σύνορα. Αυτό είναι αποκλειστικά ενδοεκκλησιαστικό ζήτημα. Και εάν κάποιο πολιτικό κόμμα θέτει ως σκοπό του τη δημιουργία κάποιας δικής του εκκλησίας, διερωτόμαστε, άραγε δεν έχει αυτό το κόμμα τι άλλο να κάνει; Μήπως αντιμετώπισαν όλα τα κοινωνικά προβλήματα;

Υπάρχει η έννοια της «ελευθερίας της συνειδήσεως» και της «ελευθερίας του θρησκεύεσθαι». Και εάν ένα πολιτικό κόμμα προβάλλει τα συνθήματα ότι θα δημιουργήσουν κάποια δική τους εκκλησία, πρόκειται τότε για άμεση ανάμειξη και άμεση παρέμβαση σε τομέα, στον οποίο οι πολιτικοί δεν πρέπει να παρεμβαίνουν καθόλου. Αυτό ακριβώς είναι η παραβίαση του δικαιώματος στην ελευθερία της συνειδήσεως και στην ελευθερία του θρησκεύεσθαι.

Να παραθέσω ένα παράδειγμα. Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία σε πολλές χώρες του κόσμου έχει δικές της εκκλησιαστικές επαρχίες και δομές. Την ίδια στιγμή τα εκκλησιαστικά κέντρα εδρεύουν στη Ρώμη. Στην Κίνα μέχρι προσφάτως η κατάσταση ήταν τέτοια, ώστε η ηγεσία της Κίνας απαιτούσε η Καθολική Εκκλησία της Κίνας να είναι ουσιαστικά διαχωρισμένη από τη Ρώμη. Όμως, από την άποψη των καθολικών αυτή είναι μια μη φυσιολογική κατάσταση. Και εντέλει η ηγεσία της Κίνας προχώρησε σε συνομιλίες με το Βατικανό και επιτεύχθηκε συμφωνία ότι οι καθολικοί της Κίνας θα μπορούν να αναγνωρίζουν τη Ρώμη ως εκκλησιαστικό τους κέντρο.

Η Ρώμη είναι το εκκλησιαστικό κέντρο για τους καθολικούς όλου του κόσμου. Ενώ για τους ορθοδόξους, όχι μόνον της Ρωσίας, αλλά και εκείνων των χωρών, τις οποίες απαρίθμησα, το εκκλησιαστικό κέντρο (όχι πολιτικό, αλλά πνευματικό) εδρεύει στη Μόσχα.

Το ίδιο αφορά και στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας, η οποία διαθέτει δομές της σε διάφορες χώρες, αλλά το πνευματικό της κέντρο είναι το Πατριαρχείο Σερβίας, το οποίο τώρα ευρίσκεται στο Βελιγράδι και κάποτε ήταν στην Μονή Ιπεκίου (Πετς). Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο, όπως το ιστορικό κέντρο της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας αυτή τη στιγμή εδρεύει στη Μόσχα, ενώ κάποτε βρισκόταν στο Κίεβο.

Γι' αυτό δεν είναι υπόθεση των πολιτικών κομμάτων να εμπλέκονται σε τυχονδιωκτισμούς για τη δημιουργία Εκκλησίας. Πρέπει να αφεθούν οι άνθρωποι της Εκκλησίας να επιλύουν τα ζητήματα και τα προβλήματά τους μόνοι τους.

- Τις προάλλες ο Πρόεδρος του Μαυροβουνίου δήλωσε ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας δεν συμφωνεί με τις Αρχές του Μαυροβουνίου, διότι λαμβάνει τέτοιες οδηγίες από τη Μόσχα και το Βελιγράδι. Εν γένει τον τελευταίο καιρό τέτοιες κατηγορίες ακούγονται από διάφορους αξιωματούχους μας. Σεβασμιώτατε, ποια σχέση έχει η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας με τις αδελφές κατά τόπους Εκκλησίες, συμπεριλαμβανομένης και της δικής μας Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας; Έχουν άραγε βάση τέτοιες απόψεις;

- Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας δεν μπορεί να δίνει οδηγίες σε αδελφές κατά τόπους Εκκλησίες. Αλλά η Ρωσική Εκκλησία πάντοτε βοηθά και υποστηρίζει με την προσευχή τις αδελφές κατά τόπους Εκκλησίες.

Θα υπενθυμίσω ότι οι σχέσεις μεταξύ των Ορθόδοξων Εκκλησιών Ρωσίας και Σερβίας έχουν ιστορία πολλών αιώνων. Επίσης θα ήθελα να επισημάνω και τις βαθιές εκείνες σχέσεις, οι οποίες υφίστανται μεταξύ των ορθόδοξων λαών μας. Δεν είναι στη Ρωσία, αλλά στο Μαυροβούνιο, όπου γεννήθηκε το ρητό: εμείς, οι Μαυροβούνιοι, μαζί με τους Ρώσους είμαστε τόσοι (και παρατίθεται ο συνολικός αριθμός του πληθυσμού των δύο χωρών).

Η ενότητα των λαών μας επισφραγίσθηκε και με το αίμα των στρατιωτών μας, οι οποίοι προσέφεραν τις ζωές τους για την απελευθέρωση των Βαλκανίων από την τουρκική κυριαρχία. Αυτή η ιστορία για εμάς είναι ιερή. Γι' αυτό, βεβαίως, υποστηρίζαμε και θα υποστηρίζουμε τους λαούς, τους οποίους ποιμαίνουν οι Ορθόδοξες Εκκλησίες Ρωσίας και Σερβίας. Υποστηρίζουμε και θα υποστηρίζουμε την Ορθόδοξη Εκκλησία στη Σερβία και το Μαυροβούνιο. Αλλά εδώ πρόκειται για την κανονική Εκκλησία, και όχι για σχισματικά μορφώματα, τα οποία αυτοαποκαλούνται ορθόδοξα, ενώ στην πραγματικότητα είναι αυτόκλητοι και αυθιερωμένοι.

– Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες σε στιγμές ποικίλων ανάστατων καταστάσεων, που οφείλονταν στις σχέσεις Εκκλησίας-Πολιτείας στο Μαυροβούνιο, υποστήριζε κάθε πρωτοβουλία βελτιώσεως και διευθετήσεως των διεκκλησιαστικών και διακρατικών σχέσεων. Πέραν των τακτικών συναντήσεων και επαφών με εκπροσώπους της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Σερβίας, η Ρωσική Εκκλησία είχε επαφές με ανώτατους πολιτειακούς λειτουργούς της ηγεσίας του Μαυροβουνίου. Είναι γνωστό ότι ο κ. Τζουκάνοβιτς είχε συναντηθεί στη Μόσχα με τον αοίδιμο Πατριάρχη Αλέξιο Β΄. Επίσης ο σημερινός Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσικών Κύριλλος είχε συναντηθεί με τον Πρόεδρο Τζουκάνοβιτς κατά τα θυρανοίξια του Ιερού Καθεδρικού Ναού στην Ποντγκόριτσα. Κατά την επίσκεψή Σας στο Μαυροβούνιο το 2011 είχατε συναντήσεις με την πολιτειακή ηγεσία της χώρας μας. Ποιο είναι το μήνυμά Σας προς τις Αρχές του Μαυροβουνίου σήμερα;

– Το μήνυμά μας είναι πολύ απλό: κάτω τα χέρια από την Ορθόδοξη Εκκλησία. Είμαστε βαθιά πεπεισμένοι ότι εκείνοι οι πολιτικοί, οι οποίοι επιβουλεύονται την Ορθόδοξη Εκκλησία, εργάζονται για μια αντιλαϊκή υπόθεση, κινούνται εναντίον του ίδιου τους του λαού. Τούτο επιμαρτυρούν οι δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι, οι οποίοι μέχρι προσφάτως εξέρχονταν στους δρόμους των πόλεων του Μαυροβουνίου. Τούτο επιμαρτυρούν οι δάσκαλοι, οι γιατροί, οι ναυτικοί, οι στρατιωτικοί, οι οποίοι συγκεντρώνουν υπογραφές προς υπεράσπιση της κανονικής Ορθόδοξου Εκκλησίας του Μαυροβουνίου, η οποία υπάγεται στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας. Υπ' αυτές τις συνθήκες, εάν η Πολιτεία δρα εναντίον της Εκκλησίας, με αυτόν τον τρόπο τάσσεται εναντίον του ίδιου του λαού του. Γι' αυτό είναι πολύ απλό το μήνυμά μας προς την κυβέρνηση του Μαυροβουνίου: σταματήστε, ξανασκεφθείτε, παύσατε τους διωγμούς κατά της Εκκλησίας, τους οποίους εσείς έχετε τώρα εξαπολύσει.

Πριν ακόμη από την επιδημία πραγματοποιήσα συνάντηση με τον Πρόεδρο του Μαυροβουνίου στη Ρωσία, ο οποίος με επισκέφθηκε, προφανώς με εντολή του Προέδρου του Μαυροβουνίου Μ. Τζουκάνοβιτς. Ο επικεφαλής της διπλωματικής αποστολής του Μαυροβουνίου μου έφερε τότε τη ρωσική μετάφραση του νόμου περί της ελευθερίας συνειδήσεως και πεποιθήσεων και του νομικού καθεστώτος των θρησκευτικών κοινοτήτων, ο οποίος τώρα έχει ήδη υιοθετηθεί, και προσπαθούσε να αποδείξει ότι δεν εμπεριέχει ουδεμία διάκριση σε βάρος της Εκκλησίας.

Όμως εξ αυτού του νόμου προκύπτει ότι όλη η εκκλησιαστική ιδιοκτησία, η οποία δημιουργήθηκε πριν το 1918, περιέρχεται στην ιδιοκτησία της Πολιτείας και στη συνέχεια, κάποιο κρατικό όργανο αποφασίζει σε ποια εκκλησιαστική δομή θα διαβιβάσει αυτήν την περιουσία. Στη συνάντηση με τον κ. Πρόεδρο τότε του επεσήμανα: δημιουργείτε συνθήκες απαλλοτριώσεως της εκκλησιαστικής ιδιοκτησίας με δυνατότητα μεταβίβασης των εκκλησιαστικών κτιρίων σε κάποιες άλλες δομές.

Αυτός ο δρόμος είναι πολύ επικίνδυνος.

Απευθυνόμενος σήμερα στις Αρχές του Μαυροβουνίου, θα ήθελα να πω το εξής: εάν θέλετε την υποστήριξη του λαού, μην κινείστε εναντίον της Εκκλησίας. Υποστηρίξτε την Εκκλησία και τότε ο λαός θα σας υποστηρίξει.

– Σε προηγούμενες συνεντεύξεις, ιδίως στην εκπομπή «Εκκλησία και κόσμος», παραλληλίσατε την κατάσταση της κανονικής Εκκλησίας στο Μαυροβούνιο και στην Ουκρανία. Δεν μπορούμε παρά να παρατηρήσουμε το γεγονός, ότι η δημιουργία προβλημάτων σχετικά με το ζήτημα – τη σχέση προς την Εκκλησία, τόσο στο Μαυροβούνιο, όσο και στην Ουκρανία – δεν προέρχεται από τους πιστούς, ούτε καν από την κοινωνία, αλλά ακριβώς από τις κοσμικές Αρχές. Γιατί συμβαίνει αυτό;

– Πράγματι, η κατάσταση στο Μαυροβούνιο σήμερα θυμίζει την κατάσταση, η οποία είχε διαμορφωθεί στην Ουκρανία επί προεδρίας Π. Ποροσένκο. Ο κ. Ποροσένκο είχε επίσης θέσει ως έναν από τους σκοπούς του προεκλογικού του αγώνα τη δημιουργία μιας αυτοκεφάλου Ουκρανικής Εκκλησίας, διαχωρισμένης από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας, υποθέτοντας ότι κατ' αυτόν τον τρόπο θα εξασφαλίσει το πολιτικό μέλλον του και μια δεύτερη προεδρική θητεία.

Χάριν αυτού ο Π. Ποροσένκο συνωμότησε με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Και προς μεγάλη μας λύπη ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος υποστήριξε αυτές τις πολιτικές φιλοδοξίες και νομιμοποίησε το σχίσμα στην Ουκρανία, πράγμα, που βεβαίως δεν έλυσε το ζήτημα του ουκρανικού διχασμού. Γι' αυτό και η κανονική Εκκλησία, όπως ήταν, έτσι και παραμένει σε ενότητα με τη Ρωσική Εκκλησία, ενώ το σχίσμα, όπως ήταν, έτσι και παραμένει σχίσμα. Σε αυτό το σχίσμα υπάρχουν άνθρωποι, οι οποίοι δεν διέθεταν ούτε καν δείγμα εις επίσκοπο χειροτονίας, δηλαδή είναι αυτόκλητοι και αυτοχειροτόνητοι. Και κανείς «τόμος» του Πατριάρχη Βαρθολομαίου δεν θα μπορέσει να τους προσδώσει νομιμότητα.

Εάν δε αναφερθούμε στο πώς τελείωσε η πολιτική σταδιοδρομία του κ. Ποροσένκο, είναι πολύ γνωστό σε όλους: με τον κακορίζικο «τόμο» περιόδευσεν σε όλη την επικράτεια της Ουκρανίας, αλλά παρ' όλ' αυτά στις εκλογές συνετρίβη, όπως λέμε στα ρωσικά, παταγωδώς, με ντροπιαστικό τρόπο και ο «τόμος» δεν τον βοήθησε.

Νομίζω ότι οι πολιτικοί ηγέτες, οι οποίοι προσπαθούν να ποντάρουν σε κάποιες εκκλησιαστικές πρωτοβουλίες στον πολιτικό προεκλογικό αγώνα τους, διαπράττουν σοβαρό σφάλμα. Πολύ περισσότερο, που εν προκειμένω δεν πρόκειται για περίπτωση, όταν ο πολιτικός προσπαθεί να εξασφαλίσει την υποστήριξη της Εκκλησίας. Αντιθέτως, για χάρη των πολιτικών του σκοπών επιχειρεί να καταστρέψει την υφισταμένη Εκκλησία. Δηλαδή, δεν του αρέσει εκείνη η Εκκλησία, η οποία υπάρχει σήμερα στο Μαυροβούνιο και θέλει να δημιουργήσει κάποια νέα εκκλησία.

Αλλά η Εκκλησία και ο λαός είναι ένα ενιαίο σύνολο. Μήπως τότε πρέπει και ο λαός να αντικατασταθεί με κάποιον άλλον λαό; Θεωρώ ότι αυτά είναι πολιτική μωπία και πολιτικός τυχοδιωκτισμός.

– Παρά τις εξαιρετικά τεταμένες σχέσεις μεταξύ της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας και του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, μπορέσαμε να διακρίνουμε, όταν ελήφθη η απόφαση αλλαγής του καθεστώτος του ναού της Αγίας Σοφίας και μετατροπής του σε μουσουλμανικό τέμενος, τη ριζική διαφωνία της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας με αυτή την πράξη. Τί μπορείτε να πείτε για το γεγονός αυτό;

– Θέλω κατ' αρχάς να υπενθυμίσω ότι ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κύριλλος ήταν ο πρώτος

ορθόδοξος εκκλησιαστικός ηγέτης, ο οποίος ύψωσε τη φωνή του προς υπεράσπιση του Ναού της Αγίας Σοφίας, όταν η απόφαση περί μετατροπής του σε μουσουλμανικό τέμενος είχε ήδη προαναγγελθεί, αλλά δεν είχε ακόμη ληφθεί. Στη συνέχεια και η Κρατική Δούμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας (σ.τ.μ. Κάτω Βουλή), ακολουθώντας τον Πατριάρχη, υιοθέτησε ψήφισμα επί του θέματος.

Ορισμένοι εκπρόσωποι ΜΜΕ στη Ρωσία, καθώς και στην Ουκρανία, ισχυρίζονται ότι φταίει ο ίδιος ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος, που η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε τζαμί, διότι δίχασε την Ορθόδοξη Εκκλησία και ο Θεός τον τιμώρησε γι' αυτό. Όμως δεν μπορώ καθόλου να συμφωνήσω με τη γνώμη αυτή.

Η Αγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως είναι ένα πανορθόδοξο ιερό προσκύνημα. Για εμάς, τους Ρώσους, έχει ιδιαίτερα ξεχωριστή σημασία. Όταν ο Πρίγκιπας Βλαδίμηρος σκεπτόταν την επιλογή πίστεως για το ρωσικό λαό, απέστειλε Πρέσβεις του σε διάφορες χώρες για να διαπιστώσουν πώς και πού προσεύχονται οι άνθρωποι στο Θεό, ώστε να έλθουν μετέπειτα και να του αναφέρουν. Οι απεσταλμένοι του Πρίγκιπα πήγαν στους Ιουδαίους, στους μουσουλμάνους, στους δυτικούς χριστιανούς και, τέλος, βρέθηκαν στην Κωνσταντινούπολη. Όταν εισήλθαν στον Ναό της Αγίας Σοφίας, θαύμασαν όλο το θείο κάλλος του Ναού αυτού, τον πολύτιμο διάκοσμο, τα ανεκτίμητης αξίας ψηφιδωτά, τα οποία κοσμούσαν τον Ναό, άκουσαν την εκκλησιαστική ψαλμωδία και είδαν τον πανηγυρικό χαρακτήρα της ιεράς ακολουθίας και με την επιστροφή τους είπαν στον Πρίγκιπα Βλαδίμηρο: «Δεν γνωρίζαμε αν βρισκόμαστε στους ουραμούς ή στη γη». Αυτή η επίσκεψη ήταν που καθόρισε την ιστορική επιλογή του Πρίγκιπα Βλαδιμήρου υπέρ του ορθόδοξου χριστιανισμού.

Η τεμενοποίηση της Αγίας Σοφίας είναι πλήγμα κατά του συνόλου του ορθόδοξου χριστιανισμού και θα έλεγα κατά όλης της παγκόσμιας χριστιανοσύνης. Εμείς οι ορθόδοξοι χριστιανοί αντιμετωπίζουμε από κοινού αυτό το χτύπημα και με βαριά αισθήματα.

Και πάλι ορισμένοι ισχυρίζονται ότι ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος θα μπορούσε να εμποδίσει τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε μουσουλμανικό τέμενος, αλλά δεν το έπραξε. Και μ' αυτό επίσης δεν μπορώ να συμφωνήσω. Δεν μπορούσε να το εμποδίσει, όπως δεν μπορεί ήδη πολλά χρόνια να πετύχει την επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Οι τουρκικές Αρχές αγνοούν τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο.

Βεβαίως, μας στενοχωρεί πολύ το γεγονός ότι η παγκόσμια Ορθοδοξία αντιμετώπισε αυτό το θλιβερό γεγονός εσωτερικά διχασμένη. Σαν να μην έφθανε, που μας καταφέρουν χτυπήματα έξωθεν, κι εμείς οι ίδιοι πλήττουμε τον εαυτό μας έσωθεν. Αυτό είναι πολύ θλιβερό.

Υπάρχουν όμως στη ζωή μας και χαρμόσινα γεγονότα. Σχετικά πρόσφατα στη Μόσχα εγκαινιάσθηκε ένας τεράστιος ναός, όπου θα προσεύχονται οι στρατιωτικοί μας. Ενώ στο Βελιγράδι ολοκληρώνονται οι εργασίες για τον εσωτερικό διάκοσμο του Ιερού Ναού του Αγίου Σάββα. Στην πρωτοβουλία εξωραϊσμού του Ναού συμμετέχει και το ρωσικό κράτος και η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας και οι εξαιρετικοί μας μάστορες ψηφιδοποιοί. Ελπίζω ότι πολύ σύντομα, με την αποπεράτωση αυτών των εργασιών, θα μπορέσουμε, ερχόμενοι στο Βελιγράδι, να αισθανθούμε εντός του Ιερού Ναού του Αγίου Σάββα το ίδιο, όπως αισθάνθηκαν και πριν από δέκα αιώνες οι απεσταλμένοι του Πρίγκιπα Βλαδιμήρου στην Αγία Σοφία.

– Σεβασμιώτατε, είμαστε πολύ ευγνώμονες στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας και το ρωσικό κράτος για τη βοήθεια στον εξωραϊσμό του Ιερού Ναού του Αγίου Σάββα, ο οποίος δεν θα είναι μόνον ο κεντρικός καθεδρικός Ναός του Βελιγραδίου, αλλά και της καθ' όλον Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας.

Θα θέλαμε να θίξουμε επίσης και το θέμα των αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ της Ορθόδοξου Εκκλησίας της Ρωσίας και των ρωσικών Αρχών. Πρόσφατα στη Ρωσία υιοθετήθηκαν τροποποιήσεις στο Σύνταγμα. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας συμμετείχε ενεργώς σε αυτή τη διαδικασία, εισηγούμενη τις προτάσεις της σχετικά με τις τροποποιήσεις στο Σύνταγμα. Ποια σημασία έχουν αυτές οι τροποποιήσεις για την Ρωσική Εκκλησία και τη ρωσική κοινωνία γενικότερα;

– Πρώτα απ’ όλα, στο Σύνταγμά μας πλέον αναφέρεται το όνομα του Θεού. Και αυτό, φυσικά, είναι πολύ σημαντικό για όλους τους πιστούς, όχι μόνον τους ορθόδοξους, αλλά και τους μουσουλμάνους, τους ιουδαίους, ακόμη και τους βουδιστές της Ρωσίας, οι οποίοι όλοι ομοφώνως υποστήριξαν αυτή την τροποποίηση.

Επίσης όλες οι παραδοσιακές θρησκείες μας υποστήριξαν το άρθρο, που έγινε πλέον μέρος του Συντάγματος, σχετικά με το ότι ο γάμος είναι η ένωση μεταξύ ανδρός και γυναίκας.

Υπήρξαν και πολλές άλλες τροποποιήσεις, ειδικότερα δε εκείνες, που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της κοινωνικής ευημερίας του πληθυσμού μας. Π.χ. το άρθρο για την υποχρεωτική τιμαριθμοποίηση των συντάξεων. Ακόμη εμφανίσθηκαν άρθρα για την προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας από το κράτος. Δηλαδή, τα άρθρα του Συντάγματος, που υιοθετήθηκαν, ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του λαού. Ακριβώς γι’ αυτό υπερψηφίσθηκαν από τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού.

Στο τέλος της εκπομπής «Διαδικτυακή Λιτή» ο Μητροπολίτης Ιλαρίωνας απάντησε σε ερωτήσεις, που έστειλαν οι τηλεθεατές της εκπομπής.

– Σχετικά πρόσφατα δημοσιεύθηκε το αναστάσιμο ευχετήριο μήνυμα στον Πρόεδρο του Μαυροβουνίου και οι Αρχές του Μαυροβουνίου ήθελαν να το παρουσιάσουν ως δήθεν εκ μέρους Σας υποστήριξη της πολιτικής τους. Πώς θα το σχολιάζατε;

– Ετησίως κατά τις εορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα αποστέλλω συγχαρητήριες ευχές στους αρχηγούς περίπου 100, ίσως και 120 κρατών, με τα οποία η Ρωσική Ομοσπονδία έχει διπλωματικές σχέσεις, καθώς και εκείνων των χωρών, όπου διαμένουν ορθόδοξοι χριστιανοί. Με τη σειρά μου επίσης λαμβάνω ευχές από αρχηγούς κρατών, προκαθημένους Εκκλησιών, από πάρα πολλούς ανθρώπους. Περίπου χίλια ευχετήρια δέχομαι ετησίως για το Πάσχα και τα Χριστούγεννα και ούτε καν από το μυαλό μου δεν περνάει η σκέψη να τα ερμηνεύσω λ.χ. ως υποστήριξη των απόψεών μου.

– Εξαιτίας της ψηφίσεως του νόμου «Περί της ελευθερίας της συνειδήσεως και των πεποιθήσεων και του νομικού καθεστώτος των θρησκευτικών κοινοτήτων», εμείς οι ορθόδοξοι χριστιανοί του Μαυροβουνίου έχουμε καθιερώσει ένα χαιρετισμό προς αλλήλους. Όπως κατά το Πάσχα υπάρχει έθιμο να χαιρετούμε αλλήλους με τη φράση «Χριστός Ανέστη», έτσι και τώρα, εξαιτίας των τελευταίων γεγονότων, οι πιστοί στο Μαυροβούνιο, χαιρετούν αλλήλους με την προσφώνηση: «Δεν θα δώσουμε τα ιερά μας». Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι θα υπερασπιστούν τα ιερά τους σεβάσματα, τις αξίες τους. Πώς εκλαμβάνετε αυτά τα λόγια;

– Στην αρχή της συνομιλίας μας είχα ήδη πει και θέλω να επαναλάβω για άλλη μια φορά ότι θαυμάζω τη γενναιότητα των ορθόδοξων Μαυροβουνίων, οι οποίοι δεν φοβήθηκαν να βγουν στους δρόμους. Δεν φοβούνται να συγκεντρώνουν υπογραφές προς υπεράσπιση των ιερών τους και, κατά το λεγόμενο, προτάσσουν τα στήθη για να τα υπερασπιστούν.

Θα ήθελα να απευθυνθώ στους ορθοδόξους χριστιανούς του Μαυροβουνίου με την παράκληση να εμμένουν και στο εξής το ίδιο σθεναρά, υπερασπιζόμενοι την κανονική Ορθοδοξία, υπερασπιζόμενοι τα ιερά σεβάσματά τους, χωρίς να ενδίδουν στις υποσχέσεις εκείνων των πολιτικών ηγετών, οι οποίοι λένε ότι είναι λάθος η Εκκλησία μας και θέλουν να μας δώσουν σε αντικατάσταση μια «σωστή» Εκκλησία.

Η Εκκλησία μπορεί να είναι μόνον μια και είναι η Εκκλησία, την οποία δημιούργησε ο Κύριος Ιησούς Χριστός. Ενώ οι λεγόμενες εκκλησίες, τις οποίες δημιουργούν οι σχισματικοί ή οι πολιτικοί, δεν είναι πραγματικές. Εάν ένας πολιτικός έχει κάποια ερωτήματα προς την Εκκλησία, τότε πρέπει να καθίσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και να επιδιώξει μια συμφωνία. Αλλά, δυστυχώς, οι απόπειρες εμπλοκής της κανονικής Εκκλησίας σε διάλογο υπό τους όρους, τους οποίους προτείνουν σήμερα οι Αρχές του Μαυροβουνίου, δεν μπορούν να γίνουν αποδεκτές ως αξιόπιστη επιθυμία διαλόγου. Διότι ο νόμος που ψηφίστηκε εισάγει ολοφάνερα διακρίσεις. Είναι μια άμεση επιβουλή στην Εκκλησία. Και τα ημίμετρα για την αναστολή του νόμου ή κάποιων επιμέρους άρθρων του, δεν θα επιλύσουν το πρόβλημα, το οποίο δημιούργησαν οι Αρχές του Μαυροβουνίου.

Όταν μας λένε ότι σχολιάζοντας την κατάσταση στο Μαυροβούνιο παρεμβαίνουμε δήθεν στα εσωτερικά της χώρας αυτής, δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε. Η ανά την οικουμένη Ορθόδοξη Εκκλησία είναι ένα Σώμα Χριστού. Και όπως λέγει ο Απόστολος Παύλος: «Εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη» (Α΄ Κορ. 12.26).

Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο όσα συμβαίνουν τώρα στο Μαυροβούνιο, μας προκαλούν βαθύ πόνο και ειλικρινή συμπάθεια. Δεν επεμβαίνουμε στα πολιτικά ζητήματα, δεν υποδεικνύουμε στο λαό του Μαυροβουνίου ποιον να ψηφίσει: το ένα ή το άλλο πολιτικό κόμμα. Αλλά υποστηρίζουμε και θα υποστηρίζουμε την κανονική Εκκλησία στη γη του Μαυροβουνίου, η οποία εντάσσεται στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας.